Temet Group Oy
Hannuksenpelto 3
FI-02270 Espoo, Finland
Business-ID: 3108487-6

Eduskunta
Puolustusvaliokunta

TEMET GROUP OY:N LAUSUNTO VALTIONEUVOSTON PUOLUSTUSSELONTEOSTA (VNS 8/2021 VP)

Puolustusvaliokunta on pyytänyt Temet Group Oy:ltä kirjallisen asiantuntijalausunnon valtioneuvoston puolustusselontekoon aiheesta sotilaallinen huoltovarmuus, puolustusteollisuus ja kumppanuus sekä väestönsuojelu. Kiitämme tästä mahdollisuudesta ja olemme perehtyneet puolustusselontekoon VNS 8/2021 VP ja laatineet kattavan näkökulman puolustusselonteon pohjalta suomalaisen yhteiskunnan kokonaisturvallisuuteen kaikissa tilanteissa. Lausuntomme tukee valtioneuvoston puolustusselonteon ja myös sisäisen turvallisuuden selonteon kokonaisuutta.

Suomalainen perheyhtiö Temet Group Oy on maailman johtava väestönsuojien kehittäjä ja valmistaja. Temetin tuotteiden valmistus Suomessa takaa kotimaisille asiakkaille nopean palvelun ja huolto-varmuuden. Kotimaan lisäksi Temet palvelee asiakkaita yli 85 eri maassa ja hallitsee omaa edustaja-verkkoa yli 30 maassa. Temet pyrkii olemaan luotettava suomalaisen yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden tekijä.

KOKONAISTURVALLISUUS EI OLE SELONTEKOJEN YHTEISSUMMA

Valtioneuvoston sisäisen turvallisuuden selontekoa 20.5.2021 ja valtioneuvoston puolustusselontekoa 9.9.2021 ei ole yhteensovitettu Suomen kokonaisturvallisuuden tavoitteen eikä toimenpiteiden osalta. Kyseessä on kaksi erillistä asiakirjaa. Sisäisen turvallisuuden selonteossa käsittelemättä jäävät väestösuojelun ja väestösuojien puutteet vaarantavat Suomen puolustuskyvyn jännitteisessä ja vaikeasti ennakoitavassa toimintaympäristössä.

Puolustusselonteossa luvataan, että selonteko antaa puolustuspoliittiset linjaukset ja voimavarat Suomen puolustuskyvyn ylläpidolle ja kehittämiselle. Selonteko luo realistisen kuvan Suomen toimintaympäristön muutoksesta ja puolustuksen yhteistyökuvioiden rakentamisesta muuttuvaa ja vaikeutuvaa toimintaympäristöä vastaavaksi.
Selonteko paljastaa suomalaisen yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden ongelman. Puolustuksen järjestäminen on valtuutettu puolustusministeriön osalle ja väestönsuojelu sisäasianministeriön vastuulle ilman omaa väestönsuojeluun tarkoitettua rahoitusta. Voimassa oleva väestönsuojelu-lainsäädäntö ei vastaa enää puolustusselonteon ilmaisemaa toimintaympäristön muutosta. Suomen puolustuksen vakavimmat ongelmat ja haasteet ovat siviiliväestön väestönsuojelussa sodan olosuhteissa, jolloin asian korjaaminen on jo mahdotonta.

VÄESTÖNSUOJELU JÄI VÄÄRÄLLE VUOSIKYMMENELLE – MAAILMA MUUTTUI

Puolustusselonteko vahvistaa Suomen puolustuspoliittiset perusteet, jotka ovat yhtenevät myös koko Suomen väestönsuojelulle ja yhteiskunnan kokonaisturvallisuudelle.

Selonteko linjaa (s.24): *”Suomen puolustuksen on kyettävä vastaamaan sotilaallisen painostukseen, nopeasti kehittyvään sotilaalliseen uhkaan sekä eriasteiseen sotilaalliseen voimankäyttöön, myös laajamittaiseen sotilaallisen hyökkäykseen. Sotilaallinen voimankäyttö on myös osa laaja-alaisen vaikuttamisen keinovalikoimaa.”*

(s.25)” Suomi puolustaa aluettaan, kansalaisiaan ja yhteiskuntaansa kaikkia voimavarojaan hyödyntäen.” ” Maanpuolustustahdon ydin on Suomen ja suomalaisen elämäntavan kokeminen puolustamisen arvoiseksi ja riittävä kansallinen yhtenäisyys.”

Suomalaisen yhteiskunnan väestönsuojelu on heikossa tilassa. Heikko väestönsuojelun tila sodan aikana, kriisissä on vakava uhka maanpuolustustahdolle ja kansalliselle yhtenäisyydelle.

Suomen toimintaympäristö on muuttunut täydellisesti Itämeren alueella ja Arktisen alueella viimeisen 30 vuoden aikana. Suomi sijaitsee strategisesti merkittävällä alueella. Suomalaisen yhteiskunnan väestönsuojelu on jäänyt strategisen kehityksen jalkoihin. On valitettavasti todettava, että lähes kahdella miljoonalla suomalaisella siviilillä ei ole minkäänlaista väestösuojaa, ei edes tilapäistä suojaa sodan olosuhteissa. Hiukan yli kahden miljoonan suomalaisen väestönsuojat ovat kunnoltaan vaillinaiset Olemassa olevien väestösuojien toimivuuden ongelmat liittyvät varaosien ja tarvikkeiden puutteeseen ja perusinfraan; vedensaannin, sähkön ja ilmanvaihdon toimintaan kriiseissä. Siviiliväestön epävarma asema heikentää Suomen puolustuskykyä merkittävällä tavalla, eikä tämänkaltainen tilanne luo uskottavuutta puolustusselonteon hyville tavoitteille.

Puolustusvoimien ja pelastusviranomaisten omat johtokeskukset eivät ole turvallisuuden edellyttämällä tasolla. Suurimmassa osassa viranomaisten johtokeskuksia on merkittäviä puutteita turvallisuus-tekijöiden suhteen. Taloudellisia resursseja korjata nopeasti puutteet ei ole. Rehellisesti on myönnettävä, että osassa Suomea viranomaisten tarvitsemia turvallisia johtokeskuksia ei ole.

Puolustusselonteossa nostetaan esille myös ydinaseet (s.13):

” Ydinaseiden valikoima laajenee. Uhka perinteisiä taktisia ydinaseita matalatehoisempien ydinaseiden käyttökynnyksen alenemiseen on mahdollinen.”

Suomalaisen yhteiskunnan valmiudet väestönsuojelun osalta ydinaseiden vaikutuksiin ovat heikot, lähes olemattomat. Vakava haaste suomalaiselle väestönsuojelulle on puolustusselonteossa todettu tilanne CBRNE-uhkien osalta. Suomalainen yhteiskunta on jättänyt väestönsuojelun osalta CBRNE-uhkat lähes huomioimatta (s.26):

"Puolustusvoimat varautuu osaltaan ennaltaehkäisemään luonnollisesti syntyneitä, tahattomasti tai tahallisesti levitettyjä biologisia uhkatilanteita sekä vastaamaan niihin. Puolustusvoimat jatkaa CBRNE-uhkien (kemialliset aineet, biologiset taudinaiheuttajat, radioaktiiviset aineet, ydinaseet sekä räjähteet) edellyttämien kykyjen kehittämistä myös kansainvälisen puolustusyhteistyön puitteissa. Puolustusalan toimijoilla on tärkeä rooli terveysturvallisuudessa.”

Puolustusselonteon tavoite koko Suomen puolustamisesta vaatii siviiliväestön väestönsuojelun kunnossa oloa koko Suomessa. Selonteon tavoitelinjaus on vakavasti ristiriidassa tosiasioiden kanssa. Väestönsuojelun tilanne on heikoin Itä- ja Pohjois-Suomessa ja paras pääkaupunki-seudulla. Koko Suomen puolustamisessa on vakavia haasteita, vaikka puolustuselonteon paikallispuolustuslinjaus on askel oikeaan suuntaan (s.28):
"Puolustusvoimien joukkojen toiminnallinen jako uudistetaan. Puolustusvoimien sodan ajan joukot jaetaan jatkossa käyttöperiaatteen mukaan operatiivisiin joukkoihin ja paikallisjoukkoihin. Paikallispuolustuksesta kehitetään koko maan kattava sotilaallisten suorituskykyjen kokonaisuus, joka osaltaan ennaltaehkäisee ja torjuu myös laaja-alaista vaikuttamista. Paikallisjoukoilla ylläpidetään maanpuolustuksen valtakunnallista reagointikykyä kaikissa turvallisuustilanteissa, mahdollistetaan operatiivisten joukkojen tehokas käyttö sekä turvataan puolustuksen ja yhteiskunnan kannalta elintärkeitä toimintoja."
Kokonaisturvallisuuden toimivuuden ratkaisevia asioita on koko Suomen terveydenhoito-järjestelmän toimivuus kaikissa tilanteissa. Toimiva terveydenhoito vaatii suojatut toimivat väestönsuojatilat kriisialueilla. Suomalaisen terveydenhoidon resurssien niukkuus ja johdonmukainen väestösuojanormiston keventyminen ja tulkinta ovat heikentäneet suomalaisen terveydenhoitojärjestelmän toimintaedellytyksiä merkittävällä tavalla kriisiolosuhteissa ja sodassa. Terveydenhoidon tilajärjestelmien väestösuojaratkaisujen seurauksena yhteiskunnan terveydenhoidon toimivuuden ylläpitäminen kriisiolosuhteissa on vaarantunut merkittävällä tavalla. Tilanne on heikentynyt 2000-luvulla merkittävästi. Suomalainen väestönsuojelu-lainsäädäntö ja huoltovarmuus ovat jääneet väärälle vuosikymmenelle. Lainsäädännöllä on johdonmukaisesti viimeisen 30 vuoden aikana heikennetty voimakkaasti väestönsuojien rakentamista, ylläpitoa ja toimivuuden edellytyksiä.
Suomalaisen yhteiskunnan kriisinsietokyky on heikko, koska sen varautuminen ja huoltovarmuus on huono. Suomalaisen yhteiskunnan valmistautuminen yllätyshyökkäyksen vaikutuksiin ja uuden teknologia asejärjestelmiin on olematon. Puolustusselonteossa asia ilmaistaan oikein uhkien muuttumisen suhteen, mutta siviiliväestön asemaan ei ole vielä esitetty parannuksia. Venäjän uusien asejärjestelmien tuhovaikutukset väestösuojien toimivuuteen ovat selvittämättä.

Puolustuselonteko osoittaa selkeästi muuttuneen tilanteen (s.14):
Kehittyvä teknologia ja digitalisaatio mahdollistavat uudenlaisia vaikuttamiskeinoja, jotka voivat vaarantaa yhteiskunnan elintärkeät toiminnot ja uhata kriittistä infrastruktuuria. Normaaliolojen ja erityyppisten, viime kädessä sotilaallisten, konfliktien rajapinta on hämärtynyt. Konfliktien ennakkovaroitusaika on lyhentynyt ja ennakoimattomuus lisääntynyt. Nämä tekijät asettavat vaatimuksia päätöksenteon ja toimeenpanon sekä erityisesti tilannekuvan, valmiuden ja ennakko-varoituskyvyn kehittämiselle.
Lähialueen valtiot ovat reagoineet turvallisuusympäristön muutoksiin parantamalla asevoimiensa valmiutta ja materiaalista suorituskykyä, lisäämällä puolustusmäärärahojaan ja syventämällä puolustusyhteistyötä. Lisäksi ne ovat kehittäneet kokonaisturvallisuuden järjestelyjä, joilla parannetaan

yhteiskuntien kriisinsietokykyä. Koronapandemia on osoittanut asevoimien merkityksen muiden viranomaisten ja koko yhteiskunnan tukena. Varautumisen ja huoltovarmuuden tarve on kasvanut."
(s.15): " Venäjä on sijoittanut Suomen lähialueille viime vuosien aikana teknologisesti kehittyneimpiä asejärjestelmiään ja entistä suorituskykyisempiä joukkojaan. Venäjä harjoittelee säännöllisesti puolustushaarojen yhteisiä operaatioita, ja sen kyky sotilaallisen voiman nopeaan ja yllätykselliseen suuntaamiseen on kehittynyt. Kaukovaikutteisilla asejärjestelmillä, esimerkiksi risteilyohjuksilla, Venäjä ulottaa sotilaallisen vaikuttamiskykynsä oman alueensa ulkopuolelle ja kykenee rajoittamaan muiden toimintavapautta. Venäjä harjoittelee ja operoi aktiivisesti oman alueensa ulkopuolella, mikä voi lisätä jännitteitä. Lisäksi Venäjä on vahvistanut strategista ydinasepelotetta ja koventanut ydinaseretoriikkaansa."

Puolustusselonteko tuo selkeästi esille lainsäädännön puutteet laaja-alaisen vaikuttamisen osalta. Valmiuslaki 29.12.2011/1552, Puolustustilalaki 22.7.1991/1083 ja pelastuslaki 29.4.2011/379 eivät ole ajan tasalla laaja-alaisen vaikuttamisen tilannekuvan kanssa (s.17):

"Laaja-alainen vaikuttaminen on suunnitelmallista, siinä yhdistellään eri keinoja ja se on usein pitkäkestoista. Vaikuttamista voi olla vaikea tunnistaa, ja siinä hyödynnetään yhteiskunnan haavoittuvuuksia jo normaalioloissa. Vaikuttaja pyrkii itselleen edullisten olosuhteiden luomiseen ja omien päämääriensä edistämiseen käyttämällä keinoja, jotka soveltuvat parhaiten kuhunkin tilanteeseen. Tavoitteena on kohdevaltion puolustuskyvyn horjuttaminen esimerkiksi aiheuttamalla epävarmuutta väestön keskuudessa ja heikentämällä maanpuolustustahtoa ja valtion poliittisen johdon toimintakykyä.
Sotilaallinen voimankäyttö voi olla laaja-alaisessa vaikuttamisessa suunnitelmallista tai tilanne voi eskaloitua siihen suunnittelematta. Suomen puolustuksen kannalta laaja-alaisessa vaikuttamisessa korostuvat sotilaallinen painostaminen ja voimankäyttö. Laaja-alaiseen vaikuttamiseen voi muiden keinojen ohella sisältyä sotilaallista painostamista. Sotilaallinen painostus kuluttaa puolustus-järjestelmän ja samalla koko yhteiskunnan voimavaroja. Pitkäaikaisella painostamisella on heijastusvaikutuksia kohdevaltion sisäiseen turvallisuuteen, kansainväliseen asemaan, henkiseen kriisinsietokykyyn, maanpuolustustahtoon ja valtion johtamiseen. Laaja-alainen vaikuttaminen voi johtaa sotilaalliseen konfliktiin joko nopeasti tai pitkäkestoisen vaikuttamisoperaation päätteeksi Laaja-alaisessa vaikuttamisessa sotilaallisia keinoja ja niillä uhkaamista voidaan pyrkiä käyttämään avoimen konfliktin kynnyksen alapuolella. Tällöin poikkeusolojen toteaminen ja hyökkääjän nimeäminen vaikeutuvat ja puolustajalla on käytössään vain normaaliolojen mukaiset toimivaltuudet ja resurssit. Viimeaikaisissa konflikteissa on voitu tunnistaa edellä mainittuja periaatteita."

Puolustusselonteko ei jätä arvuuttelun varaan muuttunutta toimintaympäristöä. Sisäisen turvallisuuden selonteossa vastaavaa uhkaa ei tunnisteta, minkä johdosta siviiliväestön turvallisuudesta huolehtiminen jää tekemättä (s.19):

" Suomen sotilaallisen toimintaympäristön muutos on vaatinut puolustusvoimilta aiempaa kokonaisvaltaisemman tilannekuvan muodostamista, oikea-aikaisen ennakkovaroituksen varmistamista, tehokasta päätöksenteon tukea ja valmiuden säätelyä sekä vahvaa ja uskottavaa puolustuskykyä. Laaja-

alaisen vaikuttamisen keinoihin vastaaminen edellyttää kokonaisturvallisuusmallin ja viranomais-yhteistyön kehittämistä. Valtionjohdon ja viranomaisten yhteinen tilanneymmärrys ja johtamiskyky laaja-alaisessa sotilaallisessa kriisissä ovat keskeisessä asemassa. Puolustusvoimien säädöspohjaisia toimintaedellytyksiä on parannettu edellisen selonteon linjausten perusteella. Lainsäädäntötyö on tukenut tiedonhankinnan, aluevalvonnan, valmiuden säätelyn sekä viranomais- ja puolustus-yhteistyön kehittämistä."

Suomen puolustus on täysin riippuvainen yhteiskunnan toimivuudesta. Tämä on olennaista pitkittyvissä kriiseissä. Puolustusvoimien yhteistyökumppaneiden toiminnan edellytykset ovat riippuvaisia yhteiskunnan väestönsuojelun ja huoltovarmuuden toimivuudesta (s.22):
Suomen sotilaallinen puolustus on riippuvainen yhteiskunnan infrastruktuurista ja Suomen puolustus hyödyntää kumppaneiden palveluita kaikissa turvallisuustilanteissa. Tästä syystä niiden toiminnan jatkuvuus on turvattava … Puolustusvoimat hyödyntää omien ja strategisten kumppaneiden suorituskykyjen lisäksi myös muun yhteiskunnan suorituskykyjä… Puolustusvoimien logistiikka perustuu Puolustusvoimien ja palveluja tuottavien yksityisen sektorin ja muiden yhteiskunnan yhteistoimintatahojen muodostamaan logistiikkajärjestelmään."

HUOLTOVARMUUS VÄESTÖNSUOJELUSSA JA VIRANOMAISTEN JOHTO-KESKUKSISSA ON AVOIN, HOITAMATON KYSYMYS

Puolustusselonteossa sivutaan huoltovarmuuden merkitystä kriisin alla ja kriisissä. Samalla selonteot myöntävät vakavat haasteet siviiliväestön ja viranomaisten johtokeskusten osalta. Väestönsuojia Suomessa on paperilla 48 000 kpl ja tilastokeskuksen laskelmissa 29 000 kpl. Väestösuojien tarvitsemia välttämättömiä varaosia on varastoissa noin 200 suojaan. Ennen kriisiä tai sotaa tai sodan aikana rakennettavien tilapäissuojien tarvikkeita ei ole varastoissa olemassa.

Suomeen pitää rakentaa yli 20 000 uutta nykyaikaista väestönsuojaa ja isoja S2 -luokan suursuojia yli 1000 kappaletta seuraavan 20 vuoden aikana ja samaan aikaan kunnostaa, peruskorjata nykyiset suojat olosuhteita vastaaviksi. Haasteen ratkaiseminen vaatii erillisrahoituksen luomisen lainsäädännön avulla (s.23):
"Sotilaallista huoltovarmuutta on kehitetty syventämällä yhteistoimintaa huoltovarmuusorganisaation kanssa. Tätä varten on toteutettu Puolustusvoimien ja kumppanuusyritysten yhteisiä logistiikka-harjoituksia sekä kehitetty kumppanuuksien hallintaa, kumppaneiden valmiussuunnittelua ja tilannekuvan muodostamista. Puolustusvalmiuden kohottaminen on kyettävä aloittamaan Puolustusvoimien hallussa olevalla materiaalilla ja normaaliolojen resursseilla. Poikkeusolojen kansallisen tuotannon ja palvelutoiminnan käynnistämiseen on varauduttu. Materiaalitäydennysten hankintakanavia sekä joukkojen ja materiaalin siirtokykyä kriisitilanteissa on kehitetty monikansallisin ja kahdenvälisin yhteistyöjärjestelyin. Materiaalinen omavaraisuus ei edelleenkään ole riittävällä tasolla. Etenkin varaosien ja ampumatarvikkeiden hankintoja on jatkettava. Kunnossapidon resursointiin kohdistuu haasteita, sillä kalusto ja järjestelmät monimutkaistuvat ja palveluiden kustannustaso nousee."

Selonteko myöntää Suomen puolustuksen kokonaisuuden (s.27):
” Puolustuskyvyn ylläpidon ensisijaisena päämääränä on ennaltaehkäistä sotilaallisen voiman käyttö ja sillä uhkaaminen. Ennaltaehkäisyn tehokkuus muodostuu pidäkevaikutuksesta, jonka koko yhteiskunta ja kaikki hallinnonalat luovat varautumisella ja muulla toiminnallaan. Puolustusvoimat tuottaa pidäkkeen sotilaallisen osan. Pidäke on luonteeltaan puolustuksellinen. Mikäli sotilaallisen voimankäytön ennaltaehkäisy epäonnistuu, hyökkäykset torjutaan. Tilanteen huononemista edelleen pyritään tällöinkin rajoittamaan muodostamalla hyökkääjän tavoitteiden saavuttamiselle kynnyksiä, joiden ylittämisen se arvioi kannattamattomaksi. Suomea on kyettävä puolustamaan kansallisin voimavaroin.”
Temet sitoutuu vahvaksi yhteiskunnan kumppaniksi varmistamaan kaikissa tilanteissa kansallisen toimintakyvyn.

KYBER-, INFORMAATIO- JA AVARUUSPUOLUSTUS

Puolustuksen ja väestönsuojelun toimintakyky ja järjestelmät ovat riippuvaisia digitalisaatiosta, informaatiosta ja myös avaruuden hyödyntämisestä. Puolustus- ja väestönsuojelujärjestelmillä on kyettävä kattavasti valvomaan ja toimimaan koko yhteiskunnassa. Koko yhteiskunnan toimivuus on kokonaisuus.
Väestönsuojelun vakavat puutteet altistavat suomalaisen yhteiskunnan ulkoa ohjatun ja muun vahingoittamistarkoituksessa jaetun informaation kohteeksi. On välttämätöntä, että suomalaiset tietävät ja tuntevat omakohtaiset turvallisuustilanteen eri vaihtoehdoissa ja luottavat viranomaisten toiminnan rehellisyyteen.
Puolustusvoimien ja väestösuojeluorganisaatioiden yhteistyö on jo rauhan aikana välttämätöntä. Sopimuksellista yhteistyötä koko yhteiskunnan osalta on kehitettävä ja syvennettävä. **Temet sitoutuu vastuulliseksi toimijaksi tässä yhteistyössä.**

PAIKALLISPUOLUSTUS ON OSA VÄESTÖNSUOJELUA

Selonteossa linjataan paikallispuolustuksen kehittäminen vuodesta 2025 alkaen. **Paikallispuolustuksen kehittäminen ja väestönsuojatoiminnan kehittäminen on rakennettava vahvalla yhteistyöllä Siviilipalvelus ja naisten rooli on kytkettävä tiukasti väestönsuojelun kokonaistavoitetta tukemaan.** Puolustusselonteko (s.37):
” Kokonaisturvallisuuden näkökulmasta on hyödyllistä, että myös siviilipalvelusjärjestelmää kehitetään samanaikaisesti yhteiskunnan häiriötilanteiden ja poikkeusolojen tarpeiden mukaisesti.”
Paikallisjoukoilla ja väestönsuojaorganisaatiolla on oltava tarkka tieto siviiliväestön suojaamisesta kaikissa tilanteissa (s.35):
” Paikallispuolustuksesta kehitetään koko maan kattava sotilaallisten suorituskykyjen kokonaisuus, joka osaltaan ennaltaehkäisee ja torjuu myös laaja-alaista vaikuttamista. Paikallisjoukot muodostavat valtakunnallisen verkoston, joka kykenee monipuoliseen ja vaativaan viranomaisyhteistyöhön. Paikallisjoukkoja käytetään joukkojen perustamiseen, taistelutehtäviin, kohteiden suojaamiseen ja muiden viranomaisten sekä yhteiskunnan tukemiseen. Paikallisjoukoilla suojataan puolustukselle ja

yhteiskunnan muulle toiminnalle tärkeitä kohteita ja osallistutaan häiriötilanteiden jälkeiseen toimintojen palauttamiseen yhdessä viranomaisten ja muiden toimijoiden kanssa. Paikallisjoukoissa hyödynnetään aiempaa paremmin reserviläisten paikallistuntemus ja siviilissä hankittu osaaminen."
Selonteossa todetaan (s.35):
"Yhteisellä harjoittelulla ja valmiuden säännöllisellä testaamisella varmistetaan tukemiskyky kaikissa turvallisuustilanteissa. Puolustusvoimien ja kumppanien logistiikan resurssien käytön tehokas johtaminen edellyttää tietojärjestelmien jatkuvaa kehittämistä."
Tietojärjestelmien kehittäminen pitää tehdä rauhan aikana yhteistyössä. Yhteistyön tulee olla saumatonta.

PUOLUSTUKSEN TOIMINTAEDELLYTYKSET JA VÄESTÖNSUOJELU. DIGITALI-SAATIO JA TIEDONHALLINTO
Puolustuksen ja väestösuojelun digitalisaatio ja tiedonhallinta on toteuttava yhteistyössä toisiaan tukevaksi. Puolustuksella ja väestönsuojelulla on oltava yhteinen digitalisaatio-ohjelma. Joka luo (s.45):
"edellytykset digitalisaation ja siihen liittyvien uusien teknologioiden hyödyntämiselle. Ohjelmalla tuetaan keskitetysti uusien teknologioiden ja sovellusten käyttöönottoa kehittämisohjelmissa ja hankkeissa. Puolustusvoimien johtamisjärjestelmän kannalta kriittisten verkko- ja infrastruktuuri-palveluiden sekä kytkentäoperaattoripalveluiden tuotanto on turvattava."
Puolustusselonteko korostaa selkeästi koko yhteiskunnan edun (s.46):
" Kansallisen turvallisuuden ja maanpuolustuksen kannalta on välttämätöntä, että tietovarannot, tietoliikenneratkaisut ja tietojärjestelmät kyetään suojaamaan väärinkäytöltä. Paikkatieto on tietoyhteiskunnan keskeinen elementti, johon yhdistyy usein myös muita tärkeitä kohdetietoja. Yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin ohjausrakenteita ja yksityiskohtaisia tietoja ei tule avata yleisesti saataville."
Temet on koko konsernina vahvasti mukana ja sitoutuu kehittämään yhteistyössä viranomaisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa maailman parasta järjestelmää, joka toimii kaikissa tilanteissa.

VÄESTÖNSUOJELUN JA PUOLUSTUKSEN YHTEINEN TUTKIMUS JA KEHITTÄMINEN
Puolustusselonteko nostaa vahvasti esille tutkimuksen ja kehittämisen. Väestönsuojelu, väestönsuojien kehittäminen hyötyy täydellisesti puolustushallinon ja väestösuojelualan yritysten vahvasta yhteistyöstä. Yhteistyötä on kehitettävä kaikilla osa-alueilla. Valtion on lainsäädännöllä varmistettava riittävät taloudelliset resurssit tutkimukseen ja kehittämiseen. TKI-rahoituksesta on korvamerkittävä selkeä rahoitus kansallisen kokonaisturvallisuuden osa-alueelle (s.46):
"Puolustushallinto ylläpitää ja kehittää omaa osaamistaan, kansallista osaamista sekä innovaatio- ja ennakointikykyä. Se varmistaa myös suorituskykyjen ylläpitämisen ja kehittämisen tuen sekä kansainvälisen tutkimusyhteistyön edellytykset. Puolustushallinto keskittää omaa tutkimus- ja kehittämistoimintaansa ja resursseja sekä kansallisesti että kansainvälisessä tutkimusyhteistyössä niille osaamisalueille, jotka ovat kriittisiä puolustushallinnolle tai joita ei muualta voida hankkia."

(s.47): Maanpuolustuksen tarvitsemaa laaja-alaista osaamispohjaa ei kuitenkaan kyetä ylläpitämään ja kehittämään yksin Puolustusvoimien sisäisellä tutkimus- ja kehittämistoiminnalla tai ajoittaisella projektirahoituksella. Kansallista tutkimus- ja innovaatiopolitiikkaa sekä niihin liittyviä resursseja suunnattaessa on huomioitava systemaattisesti myös maanpuolustuksen ja kansallisen turvallisuuden intressit. Kriittisen osaamisen ja kotimaisen huoltovarmuuden varmistaminen ja kehittäminen edellyttävät pitkäjänteistä yhteistyötä yliopistojen, tutkimuslaitosten, teknologiayritysten ja puolustusteollisuuden kanssa. Kehityskulut ja kasvavat vaatimukset asettavat paineita tutkimus- ja kehittämistoiminnan resursoinnille niin kansallisesti kuin puolustushallinnossa."
Temet on täysin samaa mieltä puolustusselonteon kirjauksen kanssa. Jotta tavoite voidaan toteuttaa käytännössä, vaatii tavoitteen toteuttaminen selkeän pitkäaikaisen rahoituksen ohjaamisen ja pitkäaikaiset kumppanuussopimukset yksityisen sektorin kanssa.

SOTILAALLINEN HUOLTOVARMUUS JA KUMPPANUUDET
Puolustusselonteossa linjataan ensimmäistä kertaa selkeästi huoltovarmuuden turvaaminen ja kumppanuudet kaikissa tilanteissa. On syytä korostaa, että sotilaallinen huoltovarmuus ja väestönsuojelun huoltovarmuus on kokonaisuus. Puolustusselonteossa ja sisäisen turvallisuuden selonteossa on oltava yhtenevä linjaus väestönsuojelun huoltovarmuuden turvaamiseksi, kumppanuuksien olemassaolon varmistamiseksi ja rahoituksen perustan selvitys.
Temet pitää linjausta oikeana. Väestönsuojelu ja huoltovarmuus vaativat parlamentaarisen valmistelun linjausta ja rahoitusta, joka ulottuu 2050-luvulle asti.
Puolustusselonteon linjauksen ainoana merkittävänä ongelmana on vielä erillisrahoituksen puuttuminen. Ei ole uskottavaa, että nykyisestä puolustusbudjetista olisi löydettävissä tarvittavat voimavarat tavoitteen käytännön toteuttamiseksi. Sisäisen turvallisuuden selonteosta linjaus puuttuu kokonaan (s.47):
Sotilaallisella huoltovarmuudella turvataan Puolustusvoimien kriittisten järjestelmien toimintakyky kaikissa oloissa. Sodan ajan puolustuskyky perustuu suurelta osin muualta yhteiskunnasta saataviin resursseihin. Sotilaallisen huoltovarmuuden turvaaminen edellyttää, että sotilaallinen varautuminen ja siviiliyhteiskunnan häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin varautuminen yhteensovitetaan sekä yhteistyötä Huoltovarmuuskeskuksen ja muiden huoltovarmuustoimijoiden kanssa tiivistetään. Sotilaallisen huoltovarmuuden tarpeita ja tavoitteita arvioidaan uudistettaessa valtioneuvoston päätöstä huoltovarmuuden tavoitteista. Suomi on riippuvainen puolustusmateriaalin hankinnasta ja saatavuudesta ulkomailta.
Sotilaallisen maanpuolustuksen kannalta kriittisen tuotannon, teknologian ja osaamisen on oltava saatavissa ja käytettävissä kaikissa turvallisuustilanteissa. Teknologian saatavuus sekä kyky tuottaa ja integroida uutta teknologiaa ja teknisiä ratkaisuja kustannustehokkaasti osaksi puolustusjärjestelmää edellyttää kansallista teollista ja teknologista osaamista sekä tarkoituksenmukaista tuotantokykyä. Erityisen tärkeää on varmistaa kriittisten teknisten järjestelmien häiriötön ylläpito ja maanpuolustuksessa käytettävän kriittisen kulutusmateriaalin tuotanto. Toimiva ja kansainvälisesti kilpailukykyinen kotimainen puolustusteollisuus, sen kansainvälinen verkottuminen sekä vientitoiminta

mahdollistavat sotilaallisen huoltovarmuuden ylläpitämisen ja edistävät maanpuolustuksen toimintakykyä. Kotimaisen puolustusteollisuuden vientiedellytyksiä ja kansainvälistymistä tuetaan. Puolustustarvikkeiden vienti kansainvälisiä velvoitteita noudattaen tukee osaltaan sotilaallista huoltovarmuutta. Vastuullinen vientivalvonta perustuu tarkkaan tapauskohtaiseen harkintaan. Kumppaneilla alihankintaketjuineen on merkittävä ja vakiintunut asema puolustusjärjestelmässä. Niiden merkitys on keskeinen sotilaallisen huoltovarmuuden turvaamisessa muun muassa Puolustusvoimien kaluston ja materiaalin kunnossa- ja ylläpidon sekä ruokahuollon osalta. Kumppanuudella tarkoitetaan Puolustusvoimien ja yksityisen sektorin palveluntuottajan sopimukseen perustuvaa pitkäjänteistä yhteistyötä, jossa palveluntuottaja tarvittaessa varautuu ja sitoutuu tuottamaan palvelut myös poikkeusoloissa. Strateginen kumppanuus on Puolustusvoimien ja yksityisen sektorin palveluntuottajan välisen yhteistyön syvällisin muoto. Strategiselle kumppanuudelle ovat ominaista keskinäinen luottamus, avoimuus ja yhteiset kehittämistavoitteet sekä osapuolten varautuminen, toimintatapojen kehittäminen ja poikkeusolojen toiminnan harjoittelu jo normaaliolojen aikana.
Strategisen kumppanin tuottamilla palveluilla on kriittinen vaikutus Puolustusvoimien ydintoimintaan ja niihin liittyy keskeisiä valtion turvallisuusetuja. Palveluihin sisältyy aina poikkeusolojen toiminnan kannalta välttämättömiä valmiudellisia vaatimuksia. Strateginen kumppani sitoutuu tuottamaan palvelut myös poikkeusoloissa ja varautuu ottamaan tämän huomioon jo normaaliolojen toiminnassaan. Kumppanien varautumiseen ja niiden toiminnan varmistamiseen kaikissa turvallisuustilanteissa kiinnitetään erityistä huomiota mukaan lukien henkilöstön käytettävyyteen. Toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset edellyttävät niin Puolustusvoimilta kuin kumppaneilta kykyä nopeaan reagointiin. Puolustushallinnon mahdollisuudet vaikuttaa kumppanien toimintaan turvataan sopimus-ohjauksella, jota täydentää valtion omistajaohjaus."
Temet pitää täysin oikeana linjausta strategisen kumppanuuden luomisesta kotimaisen vientiteollisuuden kanssa, mikä osaltaan tukeen myös kyseisen teollisuuden vientiponnisteluja.

INFRASTRUKTUURI
Puolustusvoimien tilat, johtokeskukset, viranomaisten johtokeskukset ja väestösuojatilat eivät ole kokonaisturvallisuuden edellyttämässä kunnossa. Tilojen turvallisuudessa on vakavia puutteita, jotka vaarantavat puolustuksen tehtävät.
Temet pitää hyvänä asiana Puolustuskiinteistöt-liikelaitosta. Selonteossa ilmaistaan toimitilojen kehittäminen, mutta ei osoiteta muualla riittävää rahoitusta (s.48–49):
Puolustusvoimien toiminnassa käytetty valtion kiinteistöomaisuus on vuoden 2021 alusta alkaen keskitetty Puolustuskiinteistöt-liikelaitokseen. Puolustuskiinteistöt tukee Puolustusvoimien valmiutta, varautumista ja turvallisuutta toimitilojen tarjoaman suojan ja käytettävyyden kautta sekä hillitsee kustannusten nousua. Tämä toteutetaan edistämällä tehokkaita tilaratkaisuja, optimoimalla kiinteistöjen elinkaarikustannukset, huolehtimalla rakennusten terveysturvallisuudesta ja luopumalla vanhasta. Kasarmien sisäilmaongelmiin puututaan peruskorjauksilla.

Puolustusvoimien tehtävien edellyttämä infrastruktuuri ja harjoitusalueet ylläpidetään normaaliolojen ja poikkeusolojen edellyttämällä tasolla yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa. Puolustusvoimien toimitilastrategiassa arvioidaan tilahallinnan keskeisimmät sisäiset ja ulkoiset muutostekijät sekä kehittämistarpeet."
Puolustusvoimien toiminta on sekä normaali- että poikkeusoloissa riippuvaista yhteiskunnan infrastruktuurista. Esimerkiksi Suomen lentoasemaverkoston ja lennonvarmistuslaitteiden on mahdollistettava Puolustusvoimien lakisääteisten tehtävien toteuttaminen ja niihin liittyvä harjoittelu kaikissa valmiustiloissa. Selontekokaudella käynnistetään selvitys maanpuolustuksen ja sotilaallisen huoltovarmuuden tarvitsemien rakenteiden kehittämiseksi. Puolustushallinto pitää tärkeänä myös muun yhteiskunnan kriittisen fyysisen infrastruktuurin tunnistamista sekä sen suojaamis- ja hallinta-menettelyjen kehittämistä."

PUOLUSTUSSELONTEON KIRJAUS PALJASTAA KOKONAISTURVALLISUUDEN SUURIMMAN ONGELMAN

(s.49):"Väestönsuojelun tila, väestönsuojakannan ja -suojapaikkojen kunto ja kohdentuminen selvitetään ja tarvittavat kehittämistoimenpiteet toteutetaan sisäministeriön johdolla."
Tämä edellyttää selvityksen ja kehittämistoimien kirjaamista uudistettavana olevaan pelastuslakiin. Ehdotamme myös mahdollisimman kattavan väestönsuojarekisterin laadintaa, mikä luo pohjan suojakannan ja -suojapaikkojen kunnon ja kohdentumisen selvittämiselle.

VÄESTÖNSUOJELUN KANSAINVÄLINEN YHTEISTYÖ – SUOMI MAAILMAN JOHTAVAKSI SIVIILIVÄESTÖNSUOJELUN OSAAJAKSI JA TOIMIJAKSI

Väestönsuojelun kehittäminen vaatii yhteistyötä Euroopan ja Yhdysvaltojen puolustusteollisen ja -teknologisen pohjan kanssa. Kansalaisten turvallisuus kaikissa tilanteissa vaatii asejärjestelmien tuhovaikutuksen tuntemista, niin tavanomaisten asejärjestelmien kuin pitkälle kehittyneiden ydinaseiden kuin CBRNE-uhan aiheuttavien tekijöiden suhteen. Uudenaikaiset väestösuojat niin siviileille, terveydenhoitohenkilökunnalle kuin väestösuojelun ja puolustusvoimien johtokeskuksiksi on kehitettävä olemassa olevien uhkien alla suojaaviksi.
Väestön suojaamisessa on otettava huomioon puolustusselonteossa esiin nostettu kehitys (s.16):
Teknologinen kehitys erityisesti digitalisaation, tekoälyn, koneautonomian ja sensoriteknologioiden aloilla vaikuttaa puolustuksen kaikkiin toimintaympäristöihin, mutta sen vaikutukset kohdistuvat etenkin kyber-, avaruus- ja informaatiopuolustukseen. Uusia teknologioita hyödynnetään sotilaallisesti esimerkiksi informaation käsittelyssä, tilannekuvan muodostamisessa, asejärjestelmien ohjauksessa ja logistiikassa. Kehityksen yhtenä tavoitteena on tukea päätöksentekoa tarkemmalla ja nopeammin käyttöön saatavalla tiedolla."
Puolustuksen ja väestösuojelun materiaaliyhteistyö, tutkimus- ja kehittämistoiminta kahden- ja monenvälisellä yhteistyöllä pohjoismaiden, EU:n ja Yhdysvaltojen kanssa on ratkaisevassa asemassa Suomen kokonaisturvallisuuden näkökulmasta. Puolustusselonteko linjaa asian, mutta tekstistä puuttuu vain väestönsuojelu-sana (s.27):

” Kahden- ja monenvälisellä materiaaliyhteistyöllä luodaan edellytyksiä kustannustehokkaalle materiaalisen suorituskyvyn kehittämiselle ja ylläpidolle sekä sotilaalliselle huoltovarmuudelle. Puolustushallintojen välinen materiaalialan yhteistyö tukee kotimaisen puolustusteollisuuden kansainvälistymistä ja verkottumista sekä vahvistaa sotilaallista huoltovarmuutta.
Tutkimus- ja kehittämistoiminta on keskeinen puolustusyhteistyön alue. Sen avulla luodaan tietopohjaa suunnittelulle ja päätöksenteolle, mahdollisuuksia materiaaliyhteistyölle sekä edellytyksiä suorituskykyjen yhteensopivuudelle ja yhteisoperoinnille sekä avun antamiselle ja vastaanottamiselle.”

UUSI PARLAMENTAARINEN VÄESTÖNSUOJELUKOMITEA

Valtioneuvoston puolustusselonteon VNS 8/2021 VP ja valtioneuvoston sisäisen turvallisuuden selonteon perusteella on epäkohtien korjaaminen vaikea, taloudellisesti raskas ja pitkäkestoinen hanke Siviiliväestön väestönsuojelu, väestönsuojat, evakuointi ja huoltovarmuus vaativat parlamentaarisen väestönsuojelukomitean asettamista. Komitean tehtävänä kokonaisvaltaisen väestösuojelulain-säädännön, pelastuslain, rahoituksen ja organisaation luominen toimintaympäristöä vastaavaksi vuoteen 2050 asti. Huoltovarmuus on merkittävä osa Suomen selviämistä. Puolustusselonteossa linjataan selvityksen tekeminen (s.25):
”siitä, miten kokonaismaanpuolustusta on kehitettävä suhteessa toimintaympäristön muutokseen.”
Selvitys on tehtävä parlamentaarisesti kokonaisturvallisuuden mallia kehittäen.

SOSIAALI- JA TERVEYDENHOIDON JA PELASTUSTOIMINNAN UUDISTUS

Pelastustoimi siirtyy kunnilta 1.1.2023 alkaen 21 hyvinvointialueen ja Helsingin kaupungin järjestämisvastuulle. Samalla koko pelastustoimen rahoitus siirtyy valtion ja hyvinvointialueiden vastuulle. Uuden hyvinvointialueiden pelastustoimen rahoitus perustuu 60 prosenttisesti väkilukuun. Väestöään menettävien hyvinvointialueiden mahdollisuudet vastata väestönsuojelun kehittämisestä puolustusselonteon tavoitteita vastaavaksi heikentyvät nopeasti 2020-luvulla.
Hyvinvointialueiden rahoituslakiin on tehtävä pikaisesti ennen hyvinvointialueiden aloittamista 1.1.2023 korjaus, joka turvaa pelastustoiminnan rahoituksen ja toiminnan kehittämisen. Rahoitukseen on otettava mukaan huoltovarmuus ja väestönsuojelun korvamerkityt rahat.

ILMAN SÄHKÖÄ EI OLE KOKONAISTURVALLISTA SUOMEA

Puolustus ja väestönsuojelu vaativat kaikissa tilanteissa toimivaa huoltovarmuutta, niin veden, ruuan, sähkön, lämmön, jätteen kuin viestintäyhteyksien osalta**.**
On syytä nostaa vahvasti esille sähkön merkitys suomalaisen yhteiskunnan kokonais-turvallisuudelle. Hiilivapaaseen Suomeen pyrkiminen muuttaa suomalaisen yhteiskunnan sähköntuotannon, jakelun ja kriisivarmuuden. Alla selkeä linjaus kuinka sähköverkon kehittäminen vaikuttaa koko Suomen puolustukseen.
On välttämätöntä muistuttaa, että laajassa ja pitkittyvässä sodassa tai yllätyshyökkäyksissä on tilanteita, jossa kansallisesti suomalaiset eivät välttämättä hallitse enää kaikkia alueitaan, vaan osasta Suomea on

taistelutoiminnan seurauksena, jouduttu vetäytymään. Miehitettyjen alueiden vaikutukset muun Suomen huoltovarmuuden ylläpitämiseen voivat olla kohtalokkaat.
Kokonaisturvallisuuteen, kriittisen infrastruktuurin suojaamiseen, puolustukseen ja väestönsuojeluun liittyen on kiinnitettävä huomio sähkönjakelun toteutukseen poikkeusoloissa. Sähköntuotanto ja -jakelu ovat haavoittuvaisia. Sellaiset skenaariot, joissa vain osa tarvittavasta sähkökapasiteetista voidaan toimittaa tai vain osa sähköverkosta on toimintakykyinen, ovat hyvin todennäköisiä. Niihin varautuminen perustuu edelleen pääosin varavoiman käyttöön, vaikka sähkönjakeluverkon vajaakin kapasiteetti oikein kohdennettua tarjoaa riittävästi energiaa sinne, missä sitä tarvitaan.
Nykyinen sähköntuotannon murros tarkoittaa hajautetun paikallisen sähköntuotannon nopeaa lisääntymistä ja sähkön varastointikapasiteetin kasvua. Se puolestaan edellyttää ns. älykästä sähköverkkoa (Smart Grid), eli sähköntuotannon ja -jakelun automaatioasteen huomattavaa nostamista. Tämän mahdollistamiseksi on toteutettu mm. uusi sähkönjakeluautomaation standardi IEC61850, joka mahdollistaa entistä monipuolisemman ja hajautetumman automaatiojärjestelmän.
Jos kriisitilanteessa voidaan Pääkaupunkiseudulle toimittaa vain murto-osa sen tarvitsemasta sähköstä, on elintärkeää kohdistaa toimitus nopeasti sinne, missä sähköä kaikkein kriittisimmin tarvitaan. Varavoimalla varustettujen viranomaiskohteiden ja isojen väestönsuojien ohella tällaisia kohteita ovat mm. yksittäisten taloyhtiöiden väestönsuojat. Niiden suhteen varavoimatilanne on heikko: sitä ei ole välttämättä saatavilla ollenkaan tai jos on, niin laitteisto saattaa olla vanhentunut, huoltamatta ja muutenkin kykenevä vain lyhytaikaiseen ja rajalliseen sähköntuotantoon. Lisäksi perinteiseen tekniikkaan perustuvan varavoiman käyttö aiheuttaa kriisitilanteessa aina paljastumisriskin ja sen myötä turvallisuusriskin. Ilman sähkönsaantia lämmitys, ilmastointi, juomavesihuolto ja sanitaatio eivät toimi, jolloin tilanne suojatiloissa heikkenee nopeasti.
Nykyinen tekniikka mahdollistaa sähkönjakelun kohdentamisen myös pienempien muuntopiirien ja edelleen yksittäisten kiinteistöjen yksittäisten sulakepiirien tasolla, kunhan ne saatettaisiin teknisesti vastaavalle tasolle. Uusien kohteiden osalta se voidaan toteuttaa rakentamismääräyksillä, mutta vanhojen kiinteistöjen osalta toimenpide vaatisi erillisen ohjelman ja sille joko julkisen tuen tai kokonaan julkisen rahoituksen. Kysymyksessä ei olisi ainoastaan kriisiolosuhteiden vajaan sähköntoimituskapasiteetin kohdentamisen mahdollistava tekninen parannus, vaan sama tekniikka mahdollistaisi normaalioloissa älykkään sähköverkon konseptiin liittyvän kysyntäjouston toteuttamisen kiinteistötasolla. Näin ollen kyseessä olisi myös huomattava energiansäästöön liittyvä vihreä investointi.
Kysyntäjouston suhteen on kuitenkin huomioitava että tekniikka tulee toteuttaa siten, että normaalioloissa mahdollinen kysyntäjousto jää aina kiinteistön omistajan itsensä päätettäväksi erillisellä sopimuksella sähkön toimittajan kanssa, eikä sähkönjakeluyhtiölle tai viranomaisillekaan synny sen enempää oikeutta päättää yksityisen kuluttajan sähkönkäytön kohdentamisesta kuin myöskään oikeutta seurata, mihin yksityinen kuluttaja sähkönsä normaalioloissa käyttää, vaan oikeus rajoittuu nykyiseen tapaan ainoastaan toimitetun sähkön määrän seurantaan. Erillinen päätös poikkeusoloista, ja niitä

koskeva lainsäädäntö mahdollistaa sitten viranomaisen oikeuden rajoittaa ja kohdentaa kiinteistön sähkönjakelua poikkeustilanteessa.

Ystävällisin terveisin, Helsingissä 10.11.2021

Harri Väistö

Temet Group Oy